

BANDIRMA ONYEDİ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ VE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ

BANU Journal of Health Science and Research

DOI: 10.46413/boneyusbad.1028142

Olgu Sunumu / Case Report

COVID-19 Tanılı Postpartum Dönemdeki Kadının Roy Adaptasyon Modeline Göre Hemşirelik Bakımı

Nursing Care Given to Postpartum Women Diagnosed with COVID-19 in Line With Roy Adaptation Model

Asena TAŞGİT¹ Satı DİL²

¹ Ankara Şehir Hastanesi,
Hemşire

² Çankırı Karatekin
Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik
Bölümü, Doç. Dr.

**Sorumlu yazar /
Corresponding author:**

Asena TAŞGİT

asenatsgt@gmail.com

**Geliş tarihi / Date of
receipt:** 25.11.2021

**Kabul tarihi / Date of
acceptance:** 26.05.2022

Atf / Citation: Taşgıt, A.,
Dil, S. (2022). COVID-19
tanılı postpartum dönemdeki
kadının Roy Adaptasyon
Modeline göre hemşirelik
bakımı. *BANÜ Sağlık
Bilimleri ve Araştırmaları
Dergisi*, 4(2), 181-189. doi:
10.46413/boneyusbad.10281
42

* Bu çalışma, özet bildiri
olarak 24-25 Haziran 2021
tarihinde gerçekleştirilen
"Uluslararası Pandeminin
Ruh Sağlığına Yansımaları
ve Psikososyal Bakım
Kongresi"nde sözel bildiri
olarak sunulmuştur.

ÖZET

Postpartum süreç, anne ile bebeğin hemşirelik bakımına ve psikososyal desteğe en çok ihtiyaç duyduğu kritik dönemlerden biridir. Bu dönem sadece anne ve bebekte değil tüm ailede ruhsal, sosyal ve duygusal olarak değişimlerin görüldüğü önemli bir gelişimsel süreçtir. Annelerin yaşadıkları bu duruma ek olarak postpartum dönemde COVID-19 enfeksiyonu, bireyde bakımı ve gereksinimleri daha da karmaşık hale getirebilmektedir. Bu kompleks bakım sürecinde bireyin; fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin tam olarak karşılanmasının yanı sıra, bireyin ve çevresinin bu sürece uyumu da önemlidir. Postpartum dönemdeki COVID-19 pozitif bireyin bakımında Roy Adaptasyon Modeli kullanımının yararlarını ve hemşirelik bakımında model kullanımına yönelik örnekleri göstermek amacıyla bu makalede Roy Adaptasyon Modeline göre bakım planlanıp uygulanmıştır. Roy Adaptasyon Modeli'ne göre yönetilen bakım sürecinde postpartum kadın; fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan bir bütün olarak ele alınmıştır. Uygulanan bakım sonucunda; bireyde bilgi eksikliğinin azaldığı, bireysel baş etme baş etme ve benlik saygısının arttığı, aile içi uyumun arttığı, anksiyete, ümitsizlik ve güçsüzlüğün azaldığı, bebeğini aktif olarak emzirdiği gözlemlenmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda COVID-19 tanılı postpartum bireylerde Roy Adaptasyon modelinin kullanımının etkili olduğu düşünülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bakım, COVID-19, Hemşire, Hemşirelik, Postpartum, Roy Adaptasyon Modeli

ABSTRACT

The postpartum period is one of the critical periods during which the mother and the baby need nursing care and psychosocial support the most. This period is an important developmental process in which psychological, social and emotional changes are observed not only in the mother and the baby but also in the whole family. In addition to these changes experienced by mothers, COVID-19 in the postpartum period can complicate maternal care and needs. In this complex care process, the adaptation of the mother and her environment to this process is as important as the physiological, psychological and social needs of the mother. In this study, care was provided according to the Roy Adaptation Model to show the benefits of using the Roy Adaptation Model in the care of the postpartum COVID-19 positive mother and the use of the model in nursing care. In this holistic care process managed according to the Roy Adaptation Model, the postpartum woman was considered as a whole physiologically, psychologically and socially. As a result of the care provided, it was observed that the mother's lack of knowledge decreased, individual coping and self-esteem increased, family harmony increased, anxiety, hopelessness and weakness decreased, and mothers actively breastfed their babies. These results show that the use of the Roy Adaptation model is effective in postpartum mothers with a diagnosis of COVID-19.

Keywords: Care, COVID-19, Nurse, Nursing, Postpartum, Roy Adaptation Model

GİRİŞ

Doğum sonu plasentanın çıkışı ile devam eden postpartum dönem; kadın ve çevresinin hayatında oldukça önemli değişimlerin yaşandığı bir süreçtir. Doğum eylemi gerçekleştiikten sonra, doğum sonrası (postpartum) dönem başlar (Ejder Apay ve Pasinlioğlu, 2009). Ve bu dönem; fizyolojik ve psikolojik düzeliş arasındaki 6-8 haftalık süreci kapsar (Er Güneri, 2015). Postpartum dönem; kadın ve ailesi için fiziksel, sosyal ve duygusal olarak değişimlerin yaşandığı ve önem arz eden gelişimsel süreçtir (Üstgörül, Baydar ve Yanikkerem, 2018). Postpartum dönemde olan kadın, doğumun fiziksel ve psikolojik etkileri nedeniyle kendisinin ve bebeğin gereksinimlerini karşılama konusunda yeterli olamayabilir (Balkaya, 2002). Anne ve bebek etkileşimi, çocuğun fiziksel bilişsel ve psikolojik gelişimi açısından oldukça önemlidir (Lonstein, 2007). Hamilelik sırasında ve sonrasında ortaya çıkabilecek depresif belirtiler hem anne hem de bebek için risk taşımaktadır (Wilcox ve ark., 2021). Postpartum dönemde olan kadınlara yönelik yapılan hemşirelik bakımında; bireylerin fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerinin karşılanmasına yönelik olumlu etkileri vardır (Balkaya, 2002).

Pandemi döneminde doğum yapmış olmak; COVID-19 sürecinin anne ve bebekte oluşacak etkilerin tam olarak bilinmemesi, bilgi eksikliği, endişe, izolasyon nedeniyle refakatçinin bulunmaması gibi etkenler bu süreçteki kadınlarda fizyolojik, psikolojik ve sosyal etkilerinin artmasına yol açar. Bu nedenle COVID-19 tanılı bireyin postpartum dönemde olan kadının ihtiyaç duyduğu gereksinimlerinin artması nedeniyle bakımda daha fazla dikkat edilmesi gerekir (Pfefferbaum ve North, 2020).

Postpartum dönemdeki kadınlar diğer kadınlara göre COVID-19'un psikososyal etkilerine karşı daha savunmasız olabilirler. Çünkü perinatal süreçte olan kadınlar değişen fizyolojileri, enfeksiyona yatkınlıkları ve bağışıklık sistemindeki değişim nedeniyle oldukça riskli bir gruba temsil etmektedirler. COVID-19 tanısı alan gebeler fetüsü koruma ihtiyacı hissederler ve kendi sağlıklarını yönetmede zorluk yaşarlar (Pfefferbaum ve North, 2020; Dashraath ve ark., 2020). Doğum eylemi; aktif enfeksiyon, karantina, diğer çocukların bakımı nedeniyle eş ve aile desteği olmadan gerçekleştirmek zorunda kalan bireyin korku hissetmesine neden olur ve özellikle daha önceden travması olan kadınlar için

travma sonrası stres bozukluğu riskini artırabilir (Hermann, Fitelson ve Bergink, 2021). COVID-19 tanısı alan anneden bebeğinin ayrılmasının annede strese yol açtığı ancak emzirmenin kesintiye uğramaması, ten tene temasın ve emzirmenin sürdürülmesinin bebekte COVID-19 nedeniyle risk oluşturmadığı görülmüştür (Bartick ve ark., 2021). Ostacoli ve arkadaşlarının (2020) çalışmasına göre, postpartum kadınlarda COVID-19 salgınının psikolojik sıkıntıyı arttırdığı, travma sonrası stres semptomlarının artmasına neden olduğu belirlenmiştir.

COVID-19 tanısı alan postpartum dönemdeki kadının gereksinimlerinin karşılanması, fizyolojik, psikolojik ve sosyal olarak iyilik haline ulaşması sağlığın korunması ve sürdürülmesinde hemşirenin sorumlulukları önem taşımaktadır. Hemşirelik mesleği birey ya da toplumun sağlığının korunması, sürdürülmesi ve geliştirilmesine yönelik hizmet sunar (Karadağ, 2002). Hastalarla yakın iletişim sonucunda hemşireler hastaların en güçsüz yönlerini görebilir böylece onların acılarına, yalnızlıklarına ve duygularına tanık olabilirler (Dinç, 2010). Hemşirelikte bütüncül bakımın sunulmasında modeller önemli kaynaklardır. Hemşirelik modelleri ile sistematize edilen bakım sonucunda, hemşirelerin hastayı ve çevresini bir bütün olarak değerlendirmesini sağlar (Zuhur ve Özpancar, 2017). Hemşirelikte model veya kuram kullanımı sorunlara çözüm önerileri geliştirerek hemşirenin tıbbi uygulamalardan daha fazla hemşirelik girişimlerine odaklanarak bakımın kontrollü ve etkili olmasına olanak sağlar (Dağcı, 2019).

Uygulamalarda model kullanımı; sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesine ve hemşirenin modeldeki hemşirelik uygulamalarına yoğunlaşarak bakım kalitesinin artmasına olanak sağlar (Açıl ve Aygün, 2017). Hemşirelik uygulamalarında, temel kavramlar, kavramlardaki sorunların tanımlanması ve tanımlanan sorunlara yönelik çözüm önerileri için model kullanımı önemlidir. Uygulamalarda model kullanımı; sorunlara yönelik çözüm önerileri geliştirilmesine ve hemşirenin uygulamalara yoğunlaşarak bakım kalitesinin artmasına olanak sağlar (Tosun ve Kadiroğlu, 2016). Hemşire kuramcılarının birçoğu hemşireliği “bilim” ve “sanat” olarak tanımlamıştır. Hemşirelik bireyi fiziksel, psikolojik, sosyal, kültürel yönleriyle ilgilenir (Pektekin, 2013). Bilim ve sanat olarak tanımlanan hemşirelik bakımının başarısı ve kalitesini artırmak için bireylerin yaşamakta

olduğu olumsuz durumları belirleyerek, sistematik ve planlı bir şekilde hemşireler tarafından bakım uygulanmalıdır. Hemşirelik modelleri bakımın kalitesini artırmak için önemli bir rehberdir. Bu modellerden biri olan Roy Adaptasyon Modeli (RAM) bireyleri çevreleriyle sürekli etkileşim halinde olan ve değişen durumlara karşı olumlu veya olumsuz yanıt veren bütüncül, uyarlanabilir sistemler olarak tanımlar (Hançer ve Yılmaz, 2020). RAM; hemşirelik araştırma ve uygulamalarında kullanılması tercih edilen modeller arasındadır.

Postpartum dönemde olan ve farklı tanımlarla hastanede tedavisi devam etmekte olan hastalara yönelik RAM'ne göre yapılan çalışmalar sonucunda; hasta ve çevresi bir bütün olarak ele alınarak fizyolojik, psikolojik, rol fonksiyon ve benlik kavramı alanları değerlendirilerek hemşirelik bakımı planlanıp uygulanmıştır. Bu uygulama sonucunda hastalarda olumlu sonuçlar elde edilmiştir. Çalışmamızda tüm dünyayı etkisi altına alan, aile hayatını, sosyal çevre ile olan ilişkilerini ve kişisel sorumluluklarının artmasına neden olan pandemide, COVID-19 tanılı postpartum kadının sürece adaptasyonunun artırılması, çevresiyle olan ilişkinin güçlendirilmesi, anne-bebek bağlılığının artırılması amaçlanmıştır.

Roy Adaptasyon Modeli (RAM)

Sister Callista Roy'a göre insan; "bulunduğu çevre içerisinde fizyolojik, düşünsel, rol işlevleri ve karşılıklı dayanışma içinde olduğu kişilerle ilişkileri içeren sistemleri devam ettirmeye çalışır." Kavram, uyum üzerinde yoğunlaşmıştır (Pektekin, 2013). Roy bireyin uyum düzeyini 3 çeşit uyarana tanımlamıştır.

Fokal (odak) uyarılar: Bireyin aniden gelişen olaylara karşı verdiği tepkidir.

Kontekstüel (durumsal) uyarılar: Fokal uyarının neden olduğu olumsuz etkilere katkıda bulunur.

Rezidüel (olası) uyarılar: İnançlar, davranışlar, geçmiş deneyimleri gibi kişi üzerinde etkileri olan çevresel faktörlerdir. Bireyin davranışını etkiler. Birey olaya uyumlu bir yanıt verebilir. Fakat olumsuz yanıtlar uyumsuzluğa, uyumsuzluk sonucunda ise hastalığa neden olur. Bu durumda Roy 2 alt sistemden söz eder;

1.Fonksiyonel altsistem: durumla ilgili başatma mekanizması yer alır.

-Regülatör (düzenleyici) başatma mekanizması:

Nöro-kimyasal-endokrin cevaplar

-Cognatör (bilişsel) baş etme mekanizması: Dikkat, hafıza, karar verme, öğrenme gibi durumlarla ilgilidir.

2.Effektör alt sistem: Bireyin uyum şeklini kapsar. Bunlar;

Fizyolojik alan: İnsanın temel gereksinimlerini kapsar.

Benlik kavramı alanı: Bir başkası hakkında duygularını içerir. Psikolojik bütünlük için gereklidir.

Rol işlevi alanı: Bireyin rollerini kapsar.

Karşılıklı bağlılık alanı: Birey için anlamlı ilişkileri kapsar (Pektekin, 2013; Tosun ve Kadiroğlu, 2016).

OLGU SUNUMU

Bu araştırmanın uygulanması için "TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden-2021-03-16T19_37_50" tarih ve sayılı izin alınmıştır. Olgu sunumunun yürütülmesi için COVID-19 tanılı postpartum dönemdeki kadından sözel ve yazılı onam alınmış ve veriler (hastanın kendisinden, yakınlarından, klinik çalışanlarından, dosyasından ve ilgili literatür vb.) kaynaklardan yararlanılarak toplanmıştır. Hemşirelik bakım süreci RAM'ne temellendirilerek 18.03.2021-25.03.2021 tarihleri arasında fizyolojik, benlik, rol fonksiyon, karşılıklı bağlılık alanları değerlendirildikten sonra NANDA-I hemşirelik tanımları kullanılarak yönetilmiştir.

27 yaşında, 38 haftalık gebe olan vakamız 18.03.2021 tarihinde vajinal kanama nedeniyle özel bir hastaneye başvurmuştur. Hastanın öyküsünde; G2P2A0 olduğu, kronik bir hastalığı bulunmadığı bulgular arasındadır. COVID-19 belirti ve bulgular olmamasına rağmen prosedür gereği hastaya PCR testi yapılmıştır. Test sonucu pozitif olan hasta Ankara'da bir devlet hastanesine sevk edilmiştir. 2017 yılında ilk doğumu sezaryen (C/S) olan hasta eski C/S olması nedeniyle ameliyata alınmıştır. Ameliyat sırasında hastada herhangi bir komplikasyon gözlenmemiştir. C/S sonucu 8-9 apgar skoruyla 3280 gr canlı kız bebek doğmuştur. Yenidoğan bebeğin fizik muayenesinde herhangi bir sorun gözlenmemiş ve anne yanına teslim edilmiştir.

Şekil 1. COVID-19 Tanısı Alan Postpartum Hastaya Uygulanan Hemşirelik Bakımının Roy Adaptasyon Modeli'ne Entegrasyonu

HEMŞİRELİK GİRİŞİMLERİ

<p>FİZYOLOJİK ALAN Hemşirelik Girişimleri</p> <ul style="list-style-type: none">-Ağrının şiddeti değerlendirildi.-Ağrı ile uygun başetme yöntemleri belirlendi.-Oda içinde mobilize edildi.-Uykuya geçmeyi kolaylaştırıcı davranışların devamlılığı sağlandı.-Bireye COVID-19 hastalığı ve tedavisi ile ilgili bilgi verildi.-Bebek bakımıyla ilgili bilgilendirildi.-Bebek bakımında desteklendi.	<p>BENLİK KAVRAMI ALANI Hemşirelik Girişimleri</p> <ul style="list-style-type: none">-Hastanın anksiyete belirtilerini tanınması ve farkında olması için görüşme yapıldı.-Kullanılan uygun başetme yöntemleri değerlendirildi.-Hastanın olumsuz beden algısı tespit edildi, beden imajındaki değişimle ilgili duygu ve düşüncelerini ifade etmesi sağlandı. Pozitif düşünceler gelişmesine yardım edildi.-Hastaya uygun nefes egzersizleri anlatıldı ve uygulaması sağlandı.
<p>KARŞILIKLI BAĞLILIK ALANI Hemşirelik Girişimleri</p> <ul style="list-style-type: none">-Hasta ile enfeksiyon nedeniyle izolasyon sınırlarında iletişim kuruldu.-İzolasyonun nedenleri ayrıntılı bir şekilde anlatıldı-Ailesiyle iletişimi konusunda endişelerini dile getirmesi sağlandı ve iletişimin güçlenmesi için desteklendi.	<p>ROL FONKSİYON ALANI Hemşirelik Girişimleri</p> <ul style="list-style-type: none">-Hastanın kendi bakıma katılımı için teşvik edildi.-Hastanın mahremiyeti sağlandı.-Hastaya emzirme eğitimi verildi ve 2-3 saat aralıklarla emzirmeye teşvik edildi.-Annelik ve eş olmayla ilgili yaşadığı sıkıntıları ve hastalık süreciyle başlayan stresörleri ifade etmesi için cesaretlendirildi.-Bebek bakımında destek sağlandı.

Şekil 2. COVID-19 Tanılı Postpartum Kadının Sorunlarına Yönelik Hemşirelik Girişimleri

Ekipten alınan bilgiye göre; doğum sonrası nefes darlığı, ellerinde titreme, taşikardisi olan hastanın ateş-nabız-saturasyon ölçümünün (ateş 36.5-37 C arası, nabız 72-119 aralığında, spO2 değeri 95-98 arası) normal değerlerde olup, strese bağlı aralıklı taşikardisi olduğu bildirilmiştir. Yapılan muayene ve tetkik sonuçlarında laboratuvar sonuçlarının normal olduğu (akciğer sesleri, hemogram biyokimya sonuçları normal, NST bulguları ile fetüste bir sorun olmadığı) görülmüştür. Doğum sonrası üç saat aralıklarla anne ve bebeğin vital bulguları değerlendirilmiş normal aralıklarda olduğu kaydedilmiştir. Anne vital ve laboratuvar sonuçları; ateş 36.7- 36.9 C arası, nabız 70-90 aralığında, spO2 96-99, hemogram 12.1, CRP 0.010, kangazı sonucunda O2 ve CO2 değerlerinde olumsuz bir duruma rastlanmamıştır. Bebeğin vital bulguları ve laboratuvar sonuçları normal değerler arasındadır.

Hastayla yapılan görüşmede testinin pozitif olduğunu öğrendiğinde çok ağladığını, çok korktuğunu bebeğine kötü bir şey olacak korkusu yaşadığını söylemiştir. Aralık ayında da COVID-19 pozitif olan hastanın, şimdi ikinci kez pozitif olması nedeniyle kendine ve bebeğine kötü şeyler olacağına ilişkin korkuları artmıştır. Görüşme sırasında hastanın zaman zaman duyulduğu, ses tonunun değiştiği ve aralıklı olarak ağladığı görülmüştür. İyi uyuyamadığını ifade eden hasta; odasında haftada 2 kez, toplamda 4 kez yüz-yüze (maske ve koruma önlemleri ile) odasında ziyaret edildi. Bu ziyaretlerde yatağında oturur pozisyonda postürü öne doğru eğik bir şekilde sürekli bebeğini izlerken gözlenmiştir. Refakatçisinin olmaması nedeniyle kendini çok yalnız hissettiğini, bebeğine kötü bir şey olacağı korkusuyla sık sık bebeğine baktığını, bebeğine COVID-19 bulaştırmamak için çift maske taktığını, anne sütünün yeterli olmaması nedeniyle mama verildiğini ifade etmiştir. Anne sütünün yetersiz olmasına ek olarak annede, bebeğini emzirdiğinde COVID-19 bulaştırma endişesi taşıdığı gözlenmektedir. Eşinin de diğer çocuğuna tek başına bakmak zorunda kalması nedeniyle kendini kötü hissettiğini söylemiştir.

TARTIŞMA

COVID-19 tanılı postpartum kadının, fizyolojik, rol fonksiyon, benlik kavramı ve karşılıklı bağıllık alanlarının olumsuz yönde etkilendiği; RAM'ne göre bakım uygulandığında sürece adaptasyonun arttığı gözlenmiştir. Elde edilen bulgular literatür ışığında farklı araştırmalar ile

karşılaştırıldığında; bu modelin kullanımının hasta ve çevresinde fizyolojik, psikolojik, karşılıklı bağıllık ve benlik kavramı alanlarında olumlu sonuçlar elde edildiği görülmektedir (Aksakallı, Çapık, Ejder Apay, Pasinlioğlu ve Bayram, 2012; Ursavaş, Karayurt ve İşeri, 2014; Demirsoy ve ark., 2017; İlkaz, Taştan ve İyigün, 2018; Yeşilçınar, Acavut ve Şahin, 2019).

Postpartum döneme ait RAM'ne göre yapılan çalışmalarda; bu dönemdeki kadınların uyum gereksinimleri göz önüne alınarak yüksek düzeyde desteğe ihtiyaçlarının olduğu fakat aldıkları desteğin yetersiz kaldığı belirlenmiştir. Kadınların bu gereksinimlerinin karşılanmasında sağlık personelinin hasta çevresiyle iş birliği içerisinde, fiziksel bakıma ek olarak psikososyal bakım da oldukça büyük önem taşımaktadır (Şekil 1). RAM'ne göre postpartum kadına uygulanan dört alana yönelik girişimlerin sonucunda; uyum ile hastanın bireyselliğine ve bütünselliğine de önemli katkılar sağladığı bildirilmektedir (Aksakallı ve ark., 2012; Demirsoy ve ark., 2017). Olgumuzda da RAM'ne göre dört temel alana yönelik planlanan ve uygulanan bakım; hasta gereksinimleri dikkate alınarak çevresiyle iletişiminin güçlenmesinin sağlanması ile sürece adaptasyonu kolaylaşmıştır. Olgumuzda anne ve bebeğe uygulanan hemşirelik bakımının, fiziksel ve psikososyal sağlık göstergeleri üzerine olumlu sonuçlar gösterdiği gözlenmiştir (Şekil 2). COVID-19 pandemisi sırasında postpartum kadınlarda yapılan çalışmalarda stres, anksiyete ve kaygı düzeyinin yüksek olduğu bildirilmiştir (Güvenç ve ark., 2020; Nanjundaswamy ve ark., 2020; Perzow ve ark., 2021). Çalışmamızda; COVID-19 tanısı alan postpartum kadında da benzer şekilde stres, kaygı ve anksiyetenin yüksek olduğu, modele göre fizyolojik, psikolojik, benlik kavramı, rol fonksiyon alanına yönelik hasta ve çevresine bakım uygulanması sonucunda hastada görülen kaygı ve anksiyetenin azaldığı belirlenmiştir (Şekil 1-2) Literatürde postpartum dönem dışında RAM'nin kullanımının hastalarda sürece adaptasyonu arttırdığı ve olumlu etkilerin olduğu saptanmıştır (Ursavaş ve ark., 2014; İlkaz ve ark., 2018; Yeşilçınar ve ark. 2019). Meme kanseri tanılı hastalar üzerinde yapılan bir çalışmada, koruyucu cerrahi girişimi uygulanan kadınlarda cerrahi sonrası biyolojik ve psikolojik etkilerin yanı sıra sosyal sorunlar üzerinde de uyumun artmasında RAM bakım modeli uygulanmasının önemli olduğu belirtilmiştir (Ursavaş ve ark., 2014) Fetal kayıp yaşayan bireye yönelik RAM'ne göre uygulanan bakım

sonucunda oluşturan kayıp sonrası anksiyete, hüznün, kederin yanı sıra postpartum sürece bağlı yaşanan ağrı, kanama riski gibi fiziksel şikayetler üzerinde iyileştirici etkisi olduğu belirtmiştir (Yeşilçınar ve ark., 2019). Diğer çalışmalarda da RAM'nin uygulanması ile hastanın hastalığa karşı psikolojik ve davranışsal olarak olumlu davranış içinde olduğu sonucu elde edilmiştir (Ilkaz ve ark., 2012; Demirsoy ve ark., 2017). Literatürde doğrudan bir çalışma bulunmamakla birlikte, COVID-19 nedeniyle izole edilen postpartum anne ve bebek için uygulanan hemşirelik girişimleri ile hastanın sürece olan adaptasyonunun arttığı görülmüştür. İzolasyon nedeniyle kendini yalnız hisseden hastanın çevresiyle iletişiminin artırılması sağlanmıştır. İletişimin artması, hastanın desteklenmesi, hastanın izolasyon önlemleri kapsamında eksik olduğu konularda yüz yüze bilgilendirilmesi, mobilizasyonun sağlanması, emzirme konusunda desteklenmesi ile hastada bilgi eksikliği, anksiyete, stres düzeyinde azalma olduğu görülmüştür. RAM'ne göre uygulanan bakımla anne-bebek bağının güçlendiği görülmektedir (Şekil 2).

Olgumuzu doğrudan tartışabileceğimiz COVID-19 tanısı alan postpartum kadınlarda RAM'nin kullanıldığı araştırma bulunmamaktadır. Bu bakımdan çalışmamızın bulgularının özgün değer taşıdığı düşünülmektedir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

COVID-19 enfeksiyonu geçiren postpartum kadınla haftada 2 kez toplam 4 kez görüşülerek RAM'a göre hemşirelik bakımı uygulanmıştır. İlk görüşmede devamlı ağlayan, postürü öne eğik, uyumakta güçlük çeken birey 4. görüşmede kendini daha iyi hissettiğini, bebeğini emzirdiğini, emzirme aralarında uyduğunu, ilk zamanlarda yaşadığı kalp çarpıntısının olmadığını, eşiyle daha iyi konuştuğunu, oda içerisinde sık sık yürüdüğünü, duş aldığını, ağrısının azaldığını ifade etmiştir. RAM'ne göre oluşturulan hemşirelik süreci ve COVID-19 tanılı postpartumda hemşirelik bakımının başarısı hasta ve çevresinin uyumu ile sağlanmıştır. Roy adaptasyon modelinin COVID-19 tanısı alan postpartum bireylerde kullanılmasının olumlu etkileri olduğu görülmektedir. Hemşirelikte kuram ve model kullanımının yaygınlaştırılması, kanıta dayalı araştırmalara temel oluşturması ve mesleğe özgü bilgi ve beceriyi geliştirmesi açısından da oldukça önemlidir. Ülkemizde RAM

ile çalışmaların olumlu sonuçlandığı görülmektedir. Tüm dünyanın etkilendiği pandemi sürecinde COVID-19 tanısı alan postpartum kadının bakımında; çevre ile uyumun ön planda olduğu, hasta ve çevresine bakım planlanarak uygulanmasının olumlu etkilerinin görülmesi nedeniyle kliniklerde uygulanmasının kritik önem taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle hemşirelik bakım kalitesini arttırmak amacıyla RAM'a göre verilen hemşirelik sürecinin yönetildiği çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Teşekkür

COVID-19 tanısı alan ve çalışmada yardımcı olan postpartum kadına ve COVID servisinde çalışan tüm sağlık çalışanlarına teşekkür ederiz.

Araştırmanın Etik Yönü / Ethics Committee Approval

Olgu için "TC. Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nden -2021-03-16T19_37_50" tarih ve sayılı izin alınmıştır.

Yazar Katkısı / Author Contributions

Fikir/Kavram: A.T., S.D.; Tasarım: A.T., S.D.; Denetleme/Danışmanlık: A.T., S.D.; Analiz ve/veya Yorum: A.T., S.D.; Kaynak Taraması: A.T., S.D.; Makalenin Yazımı: A.T., S.D.; Eleştirel İnceleme: A.T., S.D.

Hakem Değerlendirmesi / Peer-review

Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar araştırmanın yürütülmesinde herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek / Financial Disclosure

Yazarlar araştırmanın yürütülmesi sürecinde bir finansal destek almadığını beyan etmiştir.

KAYNAKLAR

- Açıl, H., Aygin, D. (2017). Perianal doku kaybı olan bir travma vakasının Roy Adaptasyon Modeline göre incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 313-319.
- Aksakallı, M., Çapık, A., Ejder Apay, S., Pasinlioğlu, T., Bayram, S. (2012). Loğusaların destek ihtiyaçlarının ve doğum sonu dönemde alınan destek düzeylerinin belirlenmesi. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 3(3), 129-135.

- Balkaya, A.N. (2002). Postpartum dönemde annelerin bakım gereksinimleri ve ebe-hemşirenin rolü. *C. Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi*, 6(2), 42-49.
- Bartick, M. C., Valdés, V., Giusti, A., Chapin, E. M., Bhana, N. B., Hernández-Aguilar, M. T., ... Feldman-Winter, L. (2021). Maternal and infant outcomes associated with maternity practices related to COVID-19: The COVID mothers study. *Breastfeeding Medicine: the Official Journal of the Academy of Breastfeeding Medicine*, 16(3), 189–199. doi:10.1089/bfm.2020.0353
- Dağcı, M. (2019). Türkiye’de 2008-2018 yılları arasında model ve kuram kullanılmış hemşirelik araştırmaları: Sistematik İnceleme. *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9, 929-943. doi: 10.38079/igusabder.591038
- Dashraath, P., Wong, J., Lim, M., Lim, L. M., Li, S., Biswas, A., ... Su, L. L. (2020). Coronavirus disease 2019 (COVID-19) pandemic and pregnancy. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 222(6), 521–531. doi: 10.1016/j.ajog.2020.03.021
- Dinç, D. D. L. (2010). Bakım kavramı ve ahlaki boyutu. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 17(2), 74-82.
- Ejder Apay, S., Pasinlioğlu, T. (2009). Kesitsel bir çalışma: kadınların doğum sonrası fonksiyonel durumlarının incelenmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 11(1), 20-29.
- Er Güneri, S. (2015). Postpartum erken dönem kanıta dayalı uygulamalar. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 482-496.
- Ursavaş, F. E., Karayurt, O., İşeri, O. (2014). Nursing approach based on Roy adaptation model in a patient undergoing breast conserving surgery for breast cancer. *Journal of Breast Health*, 10, 134-140.
- Güvenc, G., Yesilçınar, İ., Özkeçeci, F., Öksüz, E., Özkeçeci, C. F., Konukbay, D., ... Karasahin, K. E. (2020). Anxiety, depression, and knowledge level in postpartum women during the COVID-19 pandemic. *Perspectives in Psychiatric Care*, 57(3), 1449–1458. doi:10.1111/ppc.12711
- Hançer, A.T., Yılmaz, M. (2020) Kök hücre tedavisi yapılan periferik arter hastalarının Roy Uyum Modeli’ne göre değerlendirilmesi: iki olgu sunumu. *Türkiye Klinikleri Hemşirelik Bilimleri Dergisi*. 12(1), 166-172. doi: 10.5336/nurses.2019-65124
- Hermann, A., Fitelson, E. M., Bergink, V. (2021). Meeting maternal mental health needs during the COVID-19 pandemic. *JAMA Psychiatry*, 78(2), 123–124. doi: 10.1001/jamapsychiatry.2020.1947
- Ilkaz, N., Taştan, S. İyigün, E. (2018). İleus ön tanısıyla izlenen ve kolostomi açılan hastanın Roy’un Adaptasyon Modeli’ne göre hazırlanan hemşirelik bakımı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 34(3), 169-178.
- Karadağ, A. (2002) Meslek olarak hemşirelik. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 5(2), 55-62
- Lonstein J. S. (2007). Regulation of anxiety during the postpartum period. *Frontiers in Neuroendocrinology*, 28(2-3), 115–141. doi: 10.1016/j.yfrne.2007.05.002
- Nanjundaswamy, M. H., Shiva, L., Desai, G., Ganjekar, S., Kishore, T., Ram, U., ... Chandra, P. S. (2020). COVID-19-related anxiety and concerns expressed by pregnant and postpartum women—a survey among obstetricians. *Archives of Women's Mental Health*, 23(6), 787–790. doi: 10.1007/s00737-020-01060-w
- Ostacoli, L., Cosma, S., Bevilacqua, F., Berchiolla, P., Bovetti, M., Carosso, A. R., ... Benedetto, C. (2020). Psychosocial factors associated with postpartum psychological distress during the Covid-19 pandemic: a cross-sectional study. *BMC Pregnancy and Childbirth*, 20(1), 703. doi: 10.1186/s12884-020-03399-5
- Pektakin, Ç. (2013). *Hemşirelik felsefesi kuramlar-bakım modelleri ve politik yaklaşımlar* (s. 111-118). 1.baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi.
- Perzow, S., Hennessey, E. P., Hoffman, M. C., Grote, N. K., Davis, E. P., Hankin, B. L. (2021). Mental health of pregnant and postpartum women in response to the COVID-19 pandemic. *Journal of Affective Disorders Reports*, 4, 100123. doi: 10.1016/j.jadr.2021.100123
- Pfefferbaum, B., North, C. S. (2020). Mental health and the Covid-19 pandemic. *The New England Journal of Medicine*, 383(6), 510–512. doi: 10.1056/NEJMp2008017
- Tosun, Ö. Kadiroğlu, T. (2016). Tip I Diyabetes mellitusu olan adolesanin insülin pompası uyum sorunlarının çözümünde model kullanımı: Roy Adaptasyon Modeli. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 25 (3), 165-169.
- Üstgörül, S., Baydar, Ö., Yanikkerem, E. (2018). Anormal plasenta invazyonlu bir vakanın hemşirelik bakımında Roy Adaptasyon Modelinin kullanımı. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(3), 84-88.
- Yeşilçınar, İ., Acavut, G., Şahin, E. (2019). Perinatal kayıp yaşayan kadına yönelik Roy Uyum Modeline göre hazırlanan hemşirelik bakım planı. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 35(2), 85-92.

Zuhur, Ő., Özpancar, N. (2017). Türkiye’de kronik hastalık yönetiminde hemşirelik modellerinin kullanımı: sistematik derleme. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 19(2), 57-74.

Wilcox, M., McGee, B. A., Lonescu, D. F., Leonte, M., LaCross, L., Reys, J., ... Wildenhaus, K. (2021). Perinatal depressive symptoms often start in the prenatal rather than postpartum period: results from a longitudinal study. *Archives of Women's Mental Health*, 24(1), 119–131. doi: 10.1007/s00737-020-01017-z